

2369

C

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయం

తేలపోర్లం. (కృష్ణా జిల్లా)

9/16

అంత్యార్థం

[నాటిక]

రచన :

అచార్య అత్రేయ

విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం,

బకింగ్ హాంపేట పోస్టు

::

విజయవాడ-2.

CI

A య-16
అం త్యా ర్పణ

(నాటిక)
శ్రీ పేమన గ్రంథాలయం
తేలహోటం. (కృష్ణా జిల్లా.)

★

రచన :
అచార్య ఆత్మేయ

★

విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం,
విజయవాడ-2.

B

ప్రచురణ నెం. 109

ప్రథమ ముద్రణ

ఫిబ్రవరి '55.

వెల : 0-4-0

స్వతంత్ర ఆర్ట్స్ ప్రింటర్స్,
విజయవాడ-2.

I

ఒక మాట

ఈ నాటిక 1953 డిశంబరు ఆ ప్రాంతములో మద్రాసు ఇంజనీరింగ్ కాలేజీ విద్యార్థులకోసం వ్రాయబడింది. చాలా తక్కువ వ్యవధిలో జయప్రదంగా ప్రదర్శించినందుకు వారికి నా అభివందనాలు. అప్పట్లో ఈ నాటిక విశాలాంధ్రలో ప్రచురింపబడింది.

సంవత్సరం జరిగిపోయింది. ఆంధ్రప్రభుత్వం పడిపోయింది. ఎన్నికలు వచ్చాయి. కమ్యూనిస్టుపార్టీ 169 స్థానాలలో పోటీ చేస్తున్నది. ఈ వార్త వినగానే, కష్టజీవుల పార్టీ విజయానికి నేనూ, చేతనైనంత వూత ఇవ్వాలని అనిపించింది. శ్రీమతి జి. వరలక్ష్మిలో ప్రస్తావించాను. ఆమె వెంటనే అంగీకరించింది. ఆమె అంగీకారం మాకు మరింత వుత్సాహాన్ని కలిగించింది. వెంటనే పార్టీ వారికి తెలియచేశాం. వారూ సమ్మతించారు. జనవరి 21 నుంచి 30 వరకు ప్రదర్శనలు ఇవ్వాలనుకున్నాం. ఆవిధంగానే పార్టీ వారు మదనపల్లె, ప్రొద్దుటూరు, అనంతపురం, కర్నూలు, తెనాలి, విజయవాడ, భీమవరం, నెల్లూరు పట్టణాలలో మొత్తం 8 ప్రదర్శనలు ఏర్పాటుచేశారు. బయలుదేరక

ముందు, మద్రాసులోనే కొందరు మమ్మల్ని నిరుత్సాహ పరచారు. ఆంధ్రలో కొన్నిప్రాంతాలనుంచి మమ్మల్ని బెదిరిస్తూ వుత్తరాలు వచ్చాయి. కానీ కాలు ముందు కేనడిచింది. బయలుదేరాం. ప్రతివూరూ మా కొక నూతన వుత్సాహాన్ని, బలాన్ని నింపింది. ప్రజలమీద అకుంత విశ్వాసాన్ని కలిగించింది. నాటికలో ప్రతిమాటకు ప్రజల హర్ష ధ్వనాలు మిన్ను ముట్టాయి. లక్షలాది ప్రజలు చూచారు. ఇప్పటికీ సుమారు కనీసం 8 లక్షల ప్రజ ఈ నాటికను చూచి ఆనందించి, అభినందించారు. ఈ నాటిక సార్థకమైంది. నేనూ ధన్యుణ్ణి.

రాజకీయంగా నచ్చచెప్పి ప్రజల్ని తమనైపు తిప్పుకోలేని వినాయకులు తప్పుడుదారులు తొక్కుతున్నారు. మామీద దుష్ప్రచారం చేశారు. వారిని గురించి ఇక్కడ ప్రస్తావించడం భాషను దుర్వినియోగం చేయటమే!

ప్రజలకు చాలా దూరంగావుండే ఒక ప్రత్యేక ప్రపంచంగా భావించబడే సినిమా రంగంలో వుండికూడా ఎన్నో కష్టనష్టాలను గణించక ప్రజాసేవే పరమావధిగా బయలుదేరిన శ్రీమతి జి. వరలక్ష్మికి నా విప్లవాభివందనాలు!

ఈ నాటకం ఇంత విజయవంతం కావటానికి సాయపడిన నటీ నటులకు, ఇతర కామ్రేడ్స్ అందరికీ నా కృతజ్ఞత!

ఈ నాటిక కమ్యూనిస్టుపార్టీ ప్రచారం నిమిత్తం వ్రాయబడింది కాదు. ఇది నా నమ్మకం.

ఈ పర్యటన కమ్యూనిస్టుపార్టీ కోరి ఏర్పాటు చేసుకున్నది కాదు. మావిద్యుత్త ధర్మంగా భావించి మేమే ప్రతిపాదించింది.

మాకు అవకాశాన్ని కలగజేసిన పార్టీకి, మమ్మారించిన ప్రజలకు అభివందనాలు.

—మీ ఆ త్రేయ.

త ప్పొ ప్పు ల ప ట్టి క.

పుట	పంక్తి	ఒప్పు
18	14	'దేశశాంతికి' అన్నతర్వాత 'ప్రజాశాంతికి' అనికూడా చేర్చాలి.
20	3	'చేతులు కట్టుకున్నవాడు' అనేదానికి బదులు 'జగన్నాథం' అని చదువుకోవాలి.
22	6	తర్వాత యీ క్రింది సంభాషణ కలుపుకోవాలి. జగ : వస్తామ్మా ! భార : ఒరే ! అయిదు నిమిషాలుండు, నీతో మాట్లాడాలి (ఆజ్ఞాపించింది.)

నటవర్గం

భారతమ్మ : శ్రీమతి జి. వరలక్ష్మి

శేషయ్య : శ్రీ నాగభూషణం

మాలవాళ్లు : { శ్రీ మధుసూదనరావు
శ్రీ నెల్లూరు సత్యం

వాలంటీరు : శ్రీ మధుసూదనరావు

జగన్నాథం : శ్రీ ఆచార్య ఆత్రేయ

హరిజనస్త్రీలు : { శ్రీమతి సరోజిని
.. దీమతి
.. శకుంతల
శ్రీ వేమన గ్రంథాలయం

నేపథ్యగాయకులు : శ్రీ వేమన గ్రంథాలయం. (కృష్ణజిల్లా.)

శ్రీ సౌమిత్రి - - శ్రీ పట్టాభి రామారావు.

సెట్టింగ్ :

శ్రీ గంగాధరన్

6

11

ఆంధ్రదేశంలో లక్షలాది ప్రజానీకం చూచి ఆనందించిన

206 : "అంత్యార్పణ"లో ఒక సన్నివేశం.

భారతమ్మ : శ్రీమతి జి. వరలక్ష్మి, జగన్నాథం : ఆచార్య ఆరేయ.

3

1

2

3

4

అంత్యార్పణ

[నాటిక]

[అదౌక పూరిగుడిసె. తెర తీసేసరికి ప్రేక్షకులకు ప్రముఖంగా కనుపించేది ఎదురుగా గోడకు తగిలించివున్న కస్తూరిబా ఘాట్ దానిక్రింద ఒక చిన్న స్థూలుమీద గాంధీ శిలాప్రతిమ, దానిదగ్గరే ఓ రాట్నం, ప్రేక్షకుల కుడివైపున ఒక మూలగా వంటిల్లు ఏర్పాట్లు చాలా క్లుప్తంగా, ఎడమ వైపు వీధిలోకి వెళ్ళే ద్వారం, ఒక చిరుచాప, పీట, ఆసు పలక, దండెం, యీలాంటి చిన్న సామాన్లు. ఇప్పుడింట్లో ఎవ్వరూ లేరు. ఇల్లంతా ప్రళాంతంగావుంది. ఒక్కక్షణం తర్వాత వీధిలోంచి “భారతమ్మా, భారతమ్మా” అని ఒక మగ గొంతుక పిలుపు. బదులు లేనందువల్ల కాసేపిపాగి ఆ పిలిచినవ్యక్తి లోపలికి వచ్చాడు. బాగా ముదురు మనిషి; బక్కగా వున్నాడు. ముతక బట్టలు, పంచీకట్టు, పైన ఖండువా, పొట్టిగా కత్తిరించినతల, పొలంమీది నుంచి అప్పుడే వస్తూన్నట్లున్నాడు. లోపలికొచ్చి ఇల్లంతా ఒక్కసారి కలియ చూచాడు. తనకు కావాల్సిన వ్యక్తి కనబడనందున మళ్లా ఒకసారి గట్టిగా పిలుస్తూ, వొడ్లో ఉన్న దేమానని వెళ్తున్నాడు.

ఇంతలో “ఎవరూ” అనుకొంటూ ఒక ముసలావిడ లోపలికివచ్చింది. ఆయన ఆగాడు. ఆమె పండు ముసలి. కానీ పళ్ళూ, వళ్ళూ గట్టిగానే వున్నాయి. ముతక ఖద్దరు కావిరంగుచీర కట్టుకుంది. తలలో నెరసినభాగం ఎక్కువ. ఎడమ చేతిలో పుల్లలమోపు, కుడిచేతిలో కర్ర, పుల్లలమోపుమీద తోటకూర కట్టలు వున్నాయి. జీవితంలో బాగా నలిగిన మనిషి అని ముఖం చెప్తుంది. కళ్ళు మాత్రం అతి రీక్షణంగా వున్నవి. నడకలో ఒక విధమైన హుందాతనం వుంది.]

భారతమ్మ : ఎవరు? శేషయ్య!

శేషయ్య : ఆ.. నేనేనమ్మా! ఏంది భారతమ్మా నువ్వు!

ఈ పుల్లలు పుడకలూ ఏంది? ఈ తోటకూర ఏంది!

ఈ రోజునకూడా నువ్విట్టా వున్నా వేందమ్మా ! అన్నాయం మరీని.

భార : ఏం నాయనా ! ఏం వచ్చింది నీరోజు ?

శేష : ఏంవచ్చిందీ ! మెల్లగా అడగతావే ఇంకా ! పూల్లోకి పోయావే చూశ్లేదూ ఎట్టాగుందో ?

భార : చూచాన్నాయనా ! దారిపొడుగునా పోలీసులు నిలబడి వున్నారు. ఎందుకో ఏమో !

శేష : ఎందుకా ! ఏమీ ఎరగనట్టడగతుండావే !

భార : ఎరక్కకాదులే ! దొంగలొచ్చినా, దొరలొచ్చినా పోలీసు కావలా నెడతారు. ఇప్పుడు వచ్చేది ఎవరా అని !
(చాపకోసం వెళ్ళింది)

శేష : పోవమ్మా ! నీ మాటలూ నువ్వునూ ! చిన్న బ్యాబు గారు పది గంటలకంతా వస్తూంటేను. ఆయన మంత్రి అయినాక ఇదేకదమ్మా మొదటిసారి మనూరికి రావటం. అయితే భారతమ్మా నీకు ముందుగా జాబురాయలే దంటావా ?

భార : రాయకపోయినా తెలిసిందిలే !

శేష : తెలిసేనా ఇంకా ఇట్టాగున్నావు ! రాయలేదని ఆయన మీద సాదింపంటమ్మా ! ఆయనకెన్ని పనులో ఏమో ! కానీవమ్మా కానీ, కట్టవమ్మా తోరణాలు. మన సేద్యిగాణ్ణి పంపిస్తాగాని వాకిట్లో పందిరేయించు. చిన్న బ్యాబుగారు వస్తున్నారని పూరంతా ఒకటే కోలాహలంగావుంటే-ఎన్ని పార్టీలు, ఎన్ని డిన్నర్లు - అది పోతేపోయిందిగానీ ఇంటి

నుంచి కాయగూరలు పంపిస్తా కాస్త కమ్మగా వండిపెట్ట
వమ్మా! ఎవరెన్ని పెట్టినా కన్నతల్లి నువ్వు పెట్టినట్టుం
టందా! (ఇటు అటు చూచి) ఒరె! మంచంలేదూ! ఇన్నాళ్లు
నేలమీదే పడుకొంటున్నావటమ్మా నువ్వు? భలేదానివే!
ఒకమాట చెప్పంటే మనంటికాడ వూర్కే పడుండాయే -
నవారుమంచం పంపించుండనటమ్మా!

భార : (ఇదివరకే ఒకటి రెండుసార్లు తనపని చూచుకొంటూ అతనివైపు
చిరునవ్వుతో చూచింది) శేషయ్యా! (కాస్త కఠినంగా అన్నది)
అదంతా ఏమీ అక్కర్లేదు కానీ నువ్వొచ్చినపని చూచుకో!

శేష : అదేంది భారతమ్మా! నేనింక దేనికొచ్చానని?

భార : నువ్వొచ్చింది ఇందుకే అయితే వెళ్లొచ్చు.

శేష : (దెబ్బతిన్నాడు. తమాయించుకొని) భారతమ్మా! కోప్ప
డితే! కోపడ్డావుగానీ ఇదంతా సూస్తుంటే నాకు మహా
పరితాపంగా వుంది. మొదట్నుంచి యీ మొండితనమేగదా
నీది, చిన్న బబ్బాయిగారితప్పేమో ననుకున్నానుగానీ తరువాత
తెలిసింది, ఆయన ఇహలేనట్టు అడుక్కున్నాడంటగా
థ్లోకి వచ్చి హాయిగా వుండవమ్మా అని. ఆ మాట
నిజమేనా?

భార : నిజమో, అబద్ధమో అవన్నీ ఇప్పుడెందుకులే!

శేష : అదికాదు భారతమ్మా ఏంది చెప్ప నీకీ కర్మ? నీకేం
తక్కవ! ఎంతకాలమని యిట్లా యీ పూరికొంపలో
పుల్ల - పుడక ఏరితెచ్చుకుని పొట్టపోసుకుంటావు! కొండంత
కొడుకు అదృష్టంకొద్దీ పెద్ద పదవిలోకి వచ్చాడు.

హాయిగా ఢిల్లీలో బంగళాలో కాలమీద కాలేసుకుని
గడిపేయక ఏందమ్మా యీ అగచాట్లు. పదమ్మా పద.
నామాట విను. ఇప్పటికి పడ్డ కష్టాలు చాలుగాని యీ
వయసులోనయినా కాస్త సుఖపడవమ్మా.

భార : శేషయ్యా అయిపోయిందా ?

శేష : అంతేలే అబ్బాయిగారి మాట వినలేదంటే నామాట
వింటావా నువ్వు ? నువ్వు ఢిల్లీకిపో - యీడనేవుండు
ఏమన్నా జేసుకోగాని యీరోజుమాత్రం నామాట కాస్త
యినవమ్మా. ఇల్లూవాకిలీ అలికి - ముగ్గులు పెట్టించి,
తోరణాలు కట్టించి పచ్చగా వుంచవమ్మా యింటిని.
ఇందరంవుండి నిన్ను యిట్టా పాడు కొంపలో వుండ
నిస్తున్నామంటే ఆయన ఏమనుకుంటాడు ?

భార : అదా శేషయ్యా నీ బాధ ?

శేష : ఆ నాబాధ నీ కేం తెలుస్తందిలే; తలుచుకుంటే గుండె
తరుక్కుపోతుంది ఒక్కొక్కసారి. ఎంత సంసారం ?
ఎంత కమామిషు ? దివాణంలాంటి యిల్లు దేశం దేశం
దివాళా తీసిందికదమ్మా ! కాంగ్రెసులోనే కరిగిపోయి
పెద్దబ్బాయిగారు తుపాకిగుండు తగిలి ఒరిగిపోవటం, అది
గారు జైలులో వుండగానే క్షయ వచ్చి పోవటం,
అమ్మాయిగారికి పెళ్ళి అయిన అయిదోరోజు కంతా
అయిదోతనం తీరటం, తనేవాళ్ళు తింటావుంటే దోచుకునే
వాళ్ళు దోచుకుంటావుంటే, ధర్మసత్రంలాంటి యిల్లు
హారతికర్పూరంలాగా హరించుకుపోవటం అంతా కళ్ళకు

కట్టినట్లు కనిపిస్తావుందమ్మా. ఇన్ని కష్టాలకు ఫలితంగా చిన్న బాబాయిగారు యీనాటికి మంచిపదవికి వచ్చారు. దేశం అంతా ఆయన్ను చూచి ఓయబోబో అంటావుంటే నువ్విట్టా మండిపోతా వేందమ్మా నీ ఛాదస్తంగాని.

భార : యింతకీ నీవు చెప్పేదేమిటి శేషయ్యా?

శేష : చెప్పే దేముందమ్మా! ఈ దినమన్నా అబ్బాయి గారిని యింటికి పిలిపించి నీ చేత్తో యింత అన్నం పెట్ట వమ్మా. ఎంతకాలం సాధిస్తావు నీ వైరం. అయినా ఆయన మీదనా నీకువైరం? ఆయనేం జేశాడని? కమ్యూనిస్టు లతో ఏమయినా కలిశాడా? సోషలిస్టులతో జేరాడా? కాంగ్రెస్ కేమన్నా ఎతిరేకం అయ్యాడా? ఏ కాంగ్రెస్ కోస మయితే మీ రింటెల్లపాది నాశనమయ్యారో ఆ కాంగ్రెస్ లోనే వుండి దేశంకోసం పాటుబడుతున్నాడుకదా? ఇంకెందుకు చెప్పు నీ కీ బాధ? అట్లాంటి ఆయన్ను కన్నందుకు యింకా గర్వించాల్సిందిపోయి ఎందుకమ్మా కారాలు - మిరియాలు నూరతావు? ఆయనలేకపోతే యీరోజున కాంగ్రెస్ ఏమయ్యేదని? కులం - గోత్రం లేనోళ్ళంతా ఆ కర్నూలులో జేరి గుద్దులాడుకుని కుక్కలు చింపిన యిస్తరి చేసుకూర్చుని ఆ వుండది కాస్త వూడగొట్టుకుంటే యీయన గాదటమ్మా ఆళ్లనీ యీళ్ళని అంతా పోగేసి అందరినీ ఒక త్రాటిమీద నిలబెట్టుకొచ్చింది? ఈనాడు మరల ఏడొందలమైళ్ళ దూరంనుంచి యీడకు వస్తున్నాడంటే పూరకనేనా? మరల యీ ఓట్లన్నీ ఎట్లాగొట్టా పోగేళి కాంగ్రెసును

నిలబెట్టాలనికదూ? అసలాయనే లేకుంటే యీళ్ళు జేసిన పనులకు ఎవడు ఓటిస్తాడు? యింటుండా?

భార : (వచ్చే కోపమంతా అణచుకని) శేషయ్యా ఎందుకు నన్ను రెచ్చగొడతావు! నీతో వాదించటానికి నేను సిద్ధంగాలేను, నీవు వెళ్ళు.

శేష : అయితే రాకరాక అబ్బాయి వస్తావుంటే ఆయన ముఖ మయినాచూడకుండా వుండిపోతా? యింతటితో ఆయన్ని ఒదులుకుంటావటమ్మా?

భార : ఎ దరినో ఎన్ని టినో, ఒదులుకున్నాను. అవుసరమయితే వాడినికూడా వదులుకుంటా.

శేష : సరే నీయిష్టం. అట్టాఅన్నాక నేనుజెప్పేదేముంది. వస్తా. (పోబోతున్నాడు)

భార : శేషయ్యా శ్రీ వేదము...

శేష : (ఆగాడు.) శ్రీ వేదము...

భార : నువ్వాచ్చింది యీ పనిమీదేనా?

శేష : ఏందమ్మా అట్టా అడుగుతావ్.

భార : ఏంటేదు. ఇంత చిన్న విషయంకోసం నీ యంత పెద్దమనిషి యిక్కడకు రావటంఅంటే?

శేష : సరేలే! నీ దెప్పుళ్ళకేంగాని యింత చిన్నదే యిట్టా తెల్లారేనే? యింక పెద్ద విషయాలు చెపితేమాత్రం ఏ లాభం?

భార : ఉహూ! పోనీ చెప్పరాదు అదేదో.

శేష : ఆ! ఎందుకులే. అసలే నీ మనసు బాగున్నట్లులేదు.
అందులో అమ్మా - కొడుకు ఏదో అన్యోన్యంగా వున్న
ప్పుడు చెప్పొచ్చుగాని...

భార : ఫరవాలేదులే చెప్ప శేషయ్యా.

శేష : ఎందుకూ, నువ్వేమో మంచికయినా చెడ్డకయినా
ఆయనముఖమే చూడనని భీష్మించుకుని కూర్చుంటివే ?

భార : మంచికయితే ఎప్పుడూ సిద్ధమే శేషయ్యా.

శేష : ఆ! మంచిగాక నీతోయింకేమి జెపుతానమ్మా.
నీ సమాచారం తెలవదూ! నువ్వేమయినా అట్టా ఇట్టా
మనిషివా అడ్డదారులు తిప్పటానికి.

భార : ఇంతకూ ఏమిటో చెప్పరాదూ ?

శేష : చెప్పమంటా ?

భార : (ఒక చిన్న నవ్వు)

శేష : ఏంటేదు భారతమ్మా! మన చెనువులో తట్టుభూమి
వుంది చూశా ?

భార : ఆ. ఇరవై ముప్పై ఎకరాలు వుంటుందికదూ !

శేష : ఆ! అంతేడదిలే. ఈడ్చి కొలిస్తే మహాగావుంటే
పది ఎకరాలు వుంటేదేమోలే.

భార : ఊ.

శేష : దానికి నేను అన్నీ పెట్టుకున్నానమ్మా. కర్నూలుదాకా
పోయి ఏదో తంటాలుపడి సరేననిపించుకొచ్చా. ఈ
ఎడవలు మాలోళ్ళున్నారే వీళ్ళు పెట్టారు దానికి

పెటాకం. ఇప్పు జెవ్వారం కొంచం ఎదురుతిరిగింది. అయినా యీ ఎదవలు ఏంజేసుకుంటారు జెప్పు ఆ బూమి తీసుకుని? తినటానికి తిండికే తకరారయితే సాగుబడి చేసుకోవాలంటే యిత్తనాలకు మొదలుకొని అన్నిటికీ మనదగ్గరకే రావాలనే! ఎందుకు జెప్పు యీళ్ళకు? అందుకనే నేను ఏమంటానంటే భూమి మనపేర పట్టాగాని, అమీన సాగు బడికి ఏట్టా వాళ్ళనుగాదని మనం యిక ఎక్కడికీ పోయేది లేదుగదా? చేసుకుంటారు; బతికిపోతారు. ఏమంటా?

భార : నువ్వు అనేది అంతాఅను; తరువాత చూద్దాం.

శేష : అదిగాదు భారతమ్మా; అసలు తగాదా ఎక్కడంటే యీ కమ్యూనిస్టులున్నారు చూశా! యీళ్ళకి యింకెక్కడా గుక్కతిరక్క యీ మాలాళ్ళతో కలిశారు. ఇక దొలిచింది పురుగు వాళ్ళతల్లలో. ఇప్పుడు వాళ్ళు కూసే కూతేందో తెలుసా? ఏబయి ఎకరాలంటే ఎక్కువ ఎవరికీ వుండగూడదట! ఇన్నా న్యాయం? పెద్దోళ్ళు ఎప్పుడో సంపాదించినదంతా వదులుకుని నెత్తినగుడ్డపసుకుని పోవాలట అదీ దరువు. రాసిన పేరు చదవను రాని ఎదవలకు పట్టాలలో పేర్లు రాసుకోవటం ఎందుకు? యింటుండా? కనక నీవుజేయాలింది ఏమీలేదు. అబ్బాయిగారితో యిదంతా కమ్యూనిస్టుల ఆట అనీ, కాంగ్రెసును పడగొట్టటానికి ఎత్తుఅనీ, ఒక్కమాట చెపితే చాలు. చమడాలు ఒలిచేస్తాడు. ఇంకోరహస్యం చెప్పమంటా! నే నీ మధ్యన వాళ్ళను కదిలించి చూశా! క్రిందటి ఎలక్షన్లో వున్నట్టున్నా రనుకున్నా వేమో! పూర్తిగా మారిపోయాడు. ఆళ్లలె నంతా

చూస్తావుంటే ఆ గూడెంనుంచి ఒక్కటటు మన కాంగ్రెస్‌కి వచ్చేటట్టుగా లేదు. ఆ, అట్టాంటప్పుడు అసలు ఎందుకు యివ్వాలి వాళ్ళకు పట్టాలు; దూలబట్టా! అదీ నా పాయింటు.

భార : (ఇంతసేపు ఓపిక పట్టింది. ఇంక భరించలేక) శేషయ్యా! నడు బయటికి! ఈ కుళ్లు నా యింట్లోకి తీసుకురాకు. ఈ కుట్రలు, కుయుక్తులు, రాజకీయాలతో నాయెల్లు పాడు చెయ్యకు. వెళ్ళు.

శేష : (షాక్ తిని) భారతమ్మా!

భార : వెళ్తావా, లేదా?

శేష : (వెళ్ళిపోతూ) నేను జెప్పలా నీ మనసు మనసులో లేదని. మళ్లా వస్తాలే. (వెళ్ళాడు)

భార : (అలాగే కాసేపు చూసింది. తిరిగి గాంధీ విగ్రహం దగ్గరకు వెళ్లి మోకిరిల్లింది) బాబూ ఏమిటి యీ రాజకీయాలు; నా బిడ్డ మంత్రి కావటంవల్ల వచ్చిన మహాపాపమా యదంతా? ఏమయిపోయింది తండ్రి యీ దేశం? (బైట అమ్మగారూ, అమ్మగారూ అని కొన్నికంఠాలు.)

భార : ఎవరూ!

బయట : మేమేనమ్మా! మాలోళ్ళం!

భార : (లేచి గది గబ్బావాకిలిదాకా వెళ్లి) ఏమిటా! ఏ మిలా వచ్చారు? రండి, లోపలికి రండి.

బయట : ఒద్దులే అమ్మా; యీడనే వుంటాం.

భార : ఛీ, వెధవల్లారా, రండిలోపలికి (అంటూ తను లోపలికి వచ్చింది. వెనకాల వాళ్ళూ వచ్చారు.) ఏరా గంగులూ ! ఇందరిని వెంటబెట్టుకొచ్చావు ?

వాళ్ళు : అమ్మా మీరే రచ్చించాలి. మా పిల్లా, మేకా కాపాడాలి (అంటూ అందరూ ఒక్కసారిగా ఆమె కాళ్ళమీద పడ్డారు)

భార : (కంగారుగా) ఏమిరా ! ఏమిరా యిదంతా ? ఏమొచ్చిందిరా యిప్పుడు ? చెప్పండి.

వాళ్ళు : ఏముందమ్మా; దిక్కులేని అనాదలమైపోయాం. ఇంకీ వూరొదిలి ఏడికన్నా పోవాల్సిందే, యీడ బతకలేం తల్లీ.

భార : ఏమైంది ! తాపీగా చెప్పండిరా.

ఒకడు : సెప్పరా సిన్నోడా !

చిన్నోడు : ఏంలేదమ్మా, సెరువుకు ఎగవన పాతికెకరాల బీడు పడుంటే అందరంకలసి నానాతిప్పలూపడి దాన్నొక దారికి తెచ్చుకున్నాం; ఫరవాలేదులే పైరు పెట్టుకుంటే బతికిపోతాం అని అనుకొంటూవుండగానే అదికాస్తా ఎగరదన్నకుపోయారు.

భార : ఎవరు ?

చిన్నోడు : అంతా మనోశ్చేనమ్మా. ఆశంకరయ్యేమో ఎప్పుడో జైలుకుపోయాడనీ, ఈశివ కామయ్యేమో సిన్న పుడెప్పుడో సత్తాగెహల్లో ముప్పైరూపాయలు జరిమానా కట్టినాడనీ, అట్టాయిట్టా జెప్పి, ఆళ్ళు యీళ్ళు పంచిపెట్టేశిరి. అది పోతేపోయే, ఆ షెంట దిబ్బలవతల పాక లేసుకు పడుంటే

ఆ ముండమోపినేలంతా తనదేనని ముత్యాలయ్య అర్జీ పెడితేనో దానికి తలాడించిరి. మొన్న పొద్దనే ఆయనొచ్చి లేస్తారా చస్తారా అని అదమాయించి అందరినీ చెట్లకింద జేర్చి డామారాజు. ఇం కెట్లాగమ్మా యీ పూళ్లో బ్రతికేది.

ఒకడు : ఒరే! యింకోటి మరసినావు గదంటరా?

చిన్నోడు : ఊ, చెప్పింది చాల్లే.

ఇంకొ : పోరా. (ముందుకు తోసుకొచ్చి) ఇది కొంచెంయినం డమ్మా; యింతకన్నా అన్యాయం ఏమన్నావుందేమో. తాతలకాలంనుంచి పండినా పండకున్నా, పస్తులుండయినా శిస్తులు కట్టుకుంటూ ఆ కాలభూముల్ని నమ్ముకుని పడివున్నాం. ఇప్పుడేదో కాలవలొస్తాయని బంగారం ముద్దలు పండుతాయనీ ఆశపడి, అడలగొట్టి ఆ కాస్తా లాక్కపోయిరి. పాతవి అట్టాపోతే కొత్తవి యిట్టా కొట్టుకుపోతే, కొలువులేక కొంపలేక ఎట్టా బతకాల చెప్పండమ్మా. ఈ అన్నాయానికి అద్దూ పద్దూ వుంటదా? మమ్మల్నే మయినా బతకంమంటారా? కట్టకట్టుకొని చావ మంటారా?

భార : ఇనంతా నాతో చెప్పితే నే నేంచెయ్యగలనురా మీకు? నామాట ఎవరవింటారురా?

చిన్నోడు : ఏమోనమ్మా యింతూరులో యినిపించుకునే మారాజే కరువై పోయాడు. మీరు కాదంటే మేమేం చెయ్యం? మీ కాలంలో మమ్మల్ని కడుపులో దాచుకుని

కాపాడారు. ఇప్పుడు చిన్నయ్యగారు పెద్దమంత్రి అయి పోయారంట; ఆయనకు తెలిసే యియన్ని జరుగుతున్న య్యంట. కట కటలాడే కరువు రోజుల్లో మాకు కూడు పెట్టి కాపాడారు. మీ కడుపునపుట్టిన బిడ్డ యిట్టాచేస్తున్నాడంటే ఎట్టా నమ్మమంటారు? నమ్మలేకనే ఆమడ దూరం స్టేషన్ దాకాపోయి అర్జీ యిచ్చుకుందామంటే ఆయనదగ్గరకు జేరనీయకుండా దరిమి కొట్టిరి. ఈడకొచ్చి నపుడన్నా చూత్తాడనుకుని ఆ కాయితం తపాల్లో ఏసి నచ్చాం. ఇయ్యాల యీడకొత్తన్నాడంట. పోగ్రాములు చూస్తే మునసబయ్య నడిగితే “పోండిరా, ఆయనకు ఏడది తీరిక” అంటాడిప్పుడు. ఎట్టా సచ్చేది? మీరన్నా సెపుతా రేమోనని మీకాడకొచ్చాం. మీ బిడ్డకు మీరు సెప్పక పోతే మరెవరు సెపుతారమ్మా? మీరు కాదంటే మేమం దరం మీ కల్లెదటే యీడనేపడి చస్తాం. చెప్పండి ఆ మాటన్నా.

భార : గంగులూ, (అలాగే నిశ్శబ్దంగా వుంది) (కటకటలాడే కరువు రోజుల్లో మాకు కూడు పెట్టి కాపాడారు మీరు. “మీ కడుపున పుట్టిన బిడ్డ మమ్మల్ని యిట్టాజేస్తున్నారంటే ఎట్టా నమ్మమంటారు. మీ బిడ్డకు మీరు సెప్పకపోతే ఎవరు సెపుతారమ్మా” ఈమాటలు ఆమె చెవుల్లో ప్రతిధ్వనిస్తున్నయ్. కళ్ళనీళ్ళు బొటబొటా రాలినయ్) గంగులూ, మీ రందరూ వెళ్ళండి. నేను చెపుతా.

(భారతమ్మ కళ్ళవెంట నీళ్ళు కారటం గమనించారు. ఆమె బాధ గుర్తించారు.)

వాళ్ళు : వస్తానమ్మ. (అందరూ వెళ్ళబోతున్నారు)

భార : గంగులూ !

గంగు : అమ్మా!

భార : శేషయ్య మీ దగ్గరకు వచ్చాడా యీ మధ్యన.

గంగు : వచ్చాడమ్మా.

భార : ఏం మాట్లాడాడు ?

గంగు : మాట్లాడే దేముందమ్మా. మరల ఓట్లకోసం కాకుంటే మాకాడి కొచ్చేవాడా? మా తరుపున ఆయనే మాట యిచ్చాడంట కాంగ్రెస్‌కి ఓటిస్తానని. ఆమాట సెప్పి, ఆర్థ రేసి పోదామనుకున్నాడు.

(భారతమ్మ అలాగే స్థానికులుగా కూలబడివుంది. జయ జయ ధ్యానాలు మేళాలు, బ్యాండు కోలాహలంగా దూరంగా వినిపిస్తున్నాయి. క్రమంగా దగ్గరకొస్తున్నట్లు బిగ్గరగా వినిపిస్తున్నాయి)

భార : మీరేమన్నారు.

చిన్నో : అనేదేముంది. నిరుడు వేసిందానికి నెత్తిమీద సెయ్యెట్టిరి. ఇక యీ యేడే యెయ్యాల! దేనికి మేమింతొరకు ఏమీ అనుకోలా, అందరం కలసి ఆలోచించుకొని చెప్తామన్నాం.

భార : అంతేలేరా! ఆలోచించాల్సిన అవసరం ఏర్పడింది. ఆలోచించే చేయండి.

గంగు : వస్తామ్మా!

(అందరూ వెళ్లారు.)

(“జై జగన్నాథంగారికీ జై, గాంధీ మహాత్మాకూ జై, జవ్హర్‌లాల్ నెహ్రూకూ జై” అని నినాదాలు. భరింపరానంత ద్వంద్వంగా ద్వంద్వంగా యీ శబ్దాలు మెచ్చినయ్యాయి. భారతమ్మ గబగబా వాకిలిద్వంద్వం వెళ్లి బైటకు చూసింది. ఇక చూడలేకపోయింది. దబాలున తలుపు మూసింది. వెనక్కు తిరిగి గాంధీవిగ్రహం ద్వంద్వం చూచింది. “బాపూ” అంటూ చతికిలబడి ముఖాన్ని చేతులతో కప్పుకుంది. ఒకటి, రెండు నిమిషాలు అలాగేవుంది. బయట తలుపు తట్టిన చప్పుడు. మెల్లిగా లేచి)

భార : ఎవరూ ! (వెళ్లి తలుపు తెరిచింది)

భార : ఎవరు నాయనా ?

అతను : జగన్నాథంగారు పంపారమ్మా.

భార : (వెంటనే ఏమీ మాట్లాడక ఆవేశాన్ని చంపుకుని) ఏం ?

అతను : మిమ్మల్నొకసారి పిలుచుకు రమ్మన్నారమ్మా.

భార : నన్నా ! ఎక్కడున్నాడు ?

అతను : జోగయ్యగారి నగరిలో.

భార : నగరిలో! నగరిలో వున్నాడా ? అంతకన్నా నరకంలో వుండలేకపోయాడూ ! వెళ్ళు. రానని చెప్పు. వెళ్ళు. (ఇల్లంతా కాలుకాలినపిల్లిలా తిరుగుతూ మాట్లాడుతూంది) నా బిడ్డా వాడు. నా కడుపున పుట్టినవాడేనా ? అందరితోపాటు వాడూ పోయివుంటే ఎంత బాగుండేది ? నాకీ దుఃఖం వుండేదా ? (గబగబా వాకిలిదాకా వెళ్ళి) నగరులో వున్నాడా ! సిగ్గులేదట్రా వాడికి. బ్లాక్‌మార్కెట్‌లో వ్యాపారంచేసి, జనాన్ని పీక్కుతింటుండే ఆ జోగయ్య ఇంట్లో ఎలా అడుగు పెట్టాడురా వాడు. మంచిసీశ్యయినా ముట్టుకోకూడని మహా పాపిష్టికొంపకదరా అది. వెళ్ళు, రానని చెప్పు. వెళ్ళు.

(లోపలికి వచ్చింది. కాస్త ఒక్కక్షణం తటపటాయించి, మళ్ళీ వాకిలి వైపు పరుగెత్తుతూ) ఇదిగో అబ్బాయ్! యిలా రా, వాడితో చెప్పు. నేను చెప్పానని చెప్పు. వాడికి కన్నతల్లివుందని ఏమాత్రమన్నా జ్ఞాపకంవుంటే వాణ్ణే యిక్కడికి రమ్మను. అదీ నాకోసంకాదు. వాడికోసమూ కాదు. ఎందుకయినా సరే ఒకసారి వచ్చిపొమ్మను, అంతే. (ఉద్రేకంతో బాగా అలసిపోయింది. తలుపువేసింది. మెల్లగా కాళ్ళిచ్చుకుంటూ వచ్చి చరఖా దగ్గర కూలబడింది. ఆవేశం బాగా చల్లారింది. తమాయించుకుని రాట్నం తిప్పుతూంది. బయట లాక్ స్పీకర్ లో మొదట జయజయ ధ్వానాలు. తరువాత కరతాశ్ధ్వనులు. లాడు స్పీకరులో ఒక కంఠం)

ఒకకంఠం : సోదర సోదరీమణులారా! ఈనాడు మనకు పర్వదినం. ఎందుచేతనంటే మనవూళ్ళో పుట్టి, మనవూళ్ళో పెరిగి, మనమధ్య తిరుగుతూండిన శ్రీ జగన్నాథంగారు యీనాడు ప్రభుత్వంలో వున్నతపదవిలో వున్నారంటే మన మొత్తం సంతోషించవలసినవిషయం. ఈయొక్క జగన్నాథంగారు వున్నారే, వీరు ఇన్నేళ్ళ తరువాత మన వూరికి, కాదు వారి వూరికి వస్తున్నారంటే యీరోజు పర్వదినం కాదా? చెప్పండి. ఈయొక్క జగన్నాథంగారినిగురించి మీకు నేను ఎక్కువగా చెప్పటంవుందే అది అనవసరం. వీరి కుటుంబం స్వాతంత్ర్యపోరాటంయొక్క దీనిలో సర్వస్వం ధారపోసింది. ఈయొక్క సంఘటన నాకు బాగా జ్ఞాపకముంది. ఒకనాడు నేను నాకళ్యాణా చూశాను. వీరింటియొక్క బట్టలకొట్టులో వున్న ఎలుకలు సీమగుడ్డ లన్నింటినీ చెత్తా చెదారముగా కొట్టివేసి, ఖద్దరుబట్టలయొక్క జోలీకే పోలేదు. పూర్వం కుందేలుయొక్క ధైర్యాన్నిచూచి, ఆ స్థలంయొక్క మహి

మను గుర్తించారట విద్యారణ్యస్వాములవారు. అట్లాగే యీయొక్క ఎలుకలయొక్క దేశభక్తిని చూచి, మనం వీరి కుటుంబంయొక్క గొప్పతనాన్ని తెలుసుకోవచ్చు. అంతటి దేశభక్తిపూరితమైన కుటుంబములో జన్మించిన యీయొక్క జగన్నాథంగారు నేడు ఎన్నికల ప్రచారంకోసం ఆంధ్రదేశ పర్యటన ప్రారంభించారు. వారు కమ్యూనిస్టు ప్రమాదాన్ని గురించి, మన కర్తవ్యాన్ని గురించి పుష్కలంగా వివరిస్తారు. మీరందరూ నిశ్శబ్దంగా వుండి చివరిదాకా యీయొక్క ఉపన్యాసం వినాలని మాయొక్క కోరిక. (కరతాళాలు, అది సమసిన తరువాత ఒక పాడిదగ్గు, తరువాత జగన్నాథంగారి కంఠం.)

జగ : సోదరీ సోదరులారా ! ఈ నియోజకవర్గానికి శ్రీ శ్రీ రాజా మహేంద్ర వీరవెంకట భూపాలరావు బహద్దూరు గారిని కాంగ్రెసుతరపున నిలబెట్టాం. వారికే మీ వోటు యివ్వాలని ఖచ్చితంగా చెప్పటానికే యింతదూరం వచ్చాను. కొందరు ద్రోహులు ఆయన జమీందారని, జస్టిస్ పార్టీ మనిషని, పోయిన ఎలక్షన్ లో కాంగ్రెసుతో పోటీచేశాడని ప్రచారంచేస్తున్నారు. అవన్నీ నిజమే. అయినా అవి మీరు మరచిపోవాలి. ఈనాడు కమ్యూనిస్టులను ఎదుర్కోవాలంటే, ఎన్నికలలో గెలవాలంటే. అంతంతమాత్రపువాళ్ళైతే తట్టకోలేరు. ఆమాత్రం స్తోమతుగల మనిషి కావాలనే నిలబెట్టాం. ఇంకోరహస్యం చెప్పాలి. ప్రఖ్యాత గాంధీజ్యోతిష్కుడికి వీరి జాతకం చూపించాం, వీరు ప్రధానమంత్రి అయ్యేయోగం వుందని గట్టిగా చెప్పారు. అందువల్లనే వీరిని నిలబెట్టాం. వీరు

జమిందారన్నది మరచిపోండి. వ్యక్తులను చూడకండి.
కాంగ్రెసుమహాసంస్థను చూడండి; కాదంటే నన్ను
చూడండి. కాంగ్రెసుమహాసంస్థ మీకు తెలియంది కాదు.
బ్రిటిష్ ప్రభుత్వంతో హోరాహోరిగా పోరి, శాంతి
సమరం సాగించి, ఎన్నో కష్టనష్టాలకు ఓర్చి, ఎంతో త్యాగం
చేసి, స్వాతంత్ర్యం సాధించి యీనాటికి రామరాజ్యం
స్థాపించింది కాంగ్రెసుమహాసంస్థ.

ఒకడు : అయ్యో ! అదంతా మాకు తెలుసు. మిమ్మల్ని ఒక్క
విషయం అడగదలచుకున్నాం. దయచేసి జవాబుచెప్తారా.

మంత్రి : ఎవడా వాడు.

ఒకడు : నేనయ్యా. పోయినసారి మీకు ఓటిచ్చి గెలిపించిన
ప్రజ్ఞో ఒకడిని. దయచేసి ఒక్కవిషయానికి జవాబు
చెప్పండి.

మంత్రి : మీరు చెప్పేది నాకు వినపడలేదు. కనుక జవాబు
చెప్పే అవసరంలేదు.

అందరు : చెప్పాలి. చెప్పిరాలి. చెప్పాలి.

కంతం : సోదరులారా చెప్తాం. చెప్తాం. గాంధీమహాత్ముడు
మనకు నేర్పిన ఆ యొక్క అహింసాసిద్ధాంతం మరచి
పోకండి. ప్రశాంతంగా అడగండి.

ఒకడు : అయ్యో ! కాటూరుసంఘటన అందరికీ తెలిసిందే.
ఆడా మగా తేడాలేకుండా బట్టలూడదీయించి నడిబజార్లో
నడిపించారు. కొరడాలతో కొట్టారు. అమాయకప్రాణా
లను ఆహుతిచేసుకున్నారు. ఇంతటి దౌర్జన్యం ఏదేశంలో

నైనా, ఎప్పుడైనా ప్రభుత్వమైనా జరిపిందా? సామ్రాజ్యవాదులైన బ్రిటిష్ వారి పరిపాలనలోనైనా యింతటి ఘోరం జరిగిందా అని అడుగుతున్నాను.

మంత్రి : ఎవడా అల్లరివెధవ! గెంటించండి వాడిని.

ఒకడు : అడిగితే గెంటిస్తారు. ఇంకా అడిగితే కాల్చేస్తారు. అంతేకదా మీరు చేసేది. అమాయకుడైన పిచ్చయ్యను ఏంచేశారు. ఏ పార్టీలతో రాజకీయాలతోనూ సంబంధం లేనివాడు. వ్యక్తిగతంగా మీకున్న మనస్పర్శలతో అకారణంగా కాల్చి చంపేశారు. అతను చేసిన నేరం ఏమిటి చెప్పండి.

అందరు : అవును. అన్యాయం. దౌర్జన్యం. చెప్పండి. జవాబు చెప్పండి.

జగ : ఇలాగే అల్లరిచేశారా! మిమ్మల్ని అణిచేసేమార్గం మాకు తెలుసు. దేశశాంతికి భంగం కలిగించే ఎవరినైనా సరే ప్రభుత్వం సహించదు. ✕

జనం : ఓయబో! ప్రజాశాంతట శాంతి. మేమంతా ఎవరం? ప్రజలంకామూ! ప్రజలే అడుగుతున్నారు. చెప్పండి.

జగ : మీరు ప్రజలుకాదు. అల్లరిమూక.

జనం : ఏయ్ ఏం కూశావ్?

జగ : దౌర్జన్యానికి దిగారా! ప్రభుత్వం సరసింహావతారం దాలుస్తుంది. ద్రోహుల్ని కాలరాచేస్తుంది. అవుసరమైతే ఆయుధబలం వినియోగించటానికి నెనుదీయం. దౌర్జన్యానికి

దౌర్జన్యమే; అహింసఅంటూ ప్రభుత్వం పడివుండదు.
అహింస అని వూరుకునేకాలం పోయింది.

భార : (ఇంట్లో యిదంతా విన్నది. నఖశిఖపర్యంతం వణికిపోయింది.

కిళ్ళు నిప్పులు చెరుగుతున్నాయి. పెరుగుతూన్న ఆవేశాన్ని, సభలో రేగుతున్న ఆందోళనను అనుసరించి ఇక్కడ రాట్నం వేగం పెరుగుతూంది. ఇక భరించలేక చక్రమని లేచింది. రాట్నంమాత్రం విష్ణుచక్రంలా తిరుగుతూంది. ఆమె చరాలన వాకిలి తలుపు తెరచి, వెర్రిగా అరచింది)

ఆపరా దౌర్భాగ్యుడా, ఆపు! నీ వెధవ కూతలు ఆపు.

అహింసకు కాలం పోయిందా, ఇంకా కాలం పోలేదు.

ఎప్పటికీ పోదు. (బయట గోల అణిగింది. భారతమ్మ పాతాళానికి క్రంగి

పోయింది. మనిషిలా మెల్లగా తిరిగి లోపలికి వచ్చింది. తనలో తాను

గొణుక్కుంటూ వుంది.) వీడెందుకింకా బ్రతుకుతున్నాడు? నా

కడుపులో యీ చిచ్చుపెట్టటానికా? ఎందుకు? ఈ

క్షుద్రాన్నంతా చూడకుండా నేనైనా పోరాదూ?

(కూలబడి పోతుంది.)

ఒకడు : అమ్మా, అమ్మా! బాబుగారు వస్తున్నారు.

(ఇంతలో ఇంకొకడు ఒక మడతకుర్చీ తీసుకువచ్చాడు. దాన్ని అక్కడ వేయబోతాడు. భారతమ్మ చూసింది.)

భార : ఎందుకురా అది?

వాడు : అయ్యగారి కమ్మా.

భార : తీసుకుపో!

వాడు : (జంకుతున్నాడు.)

భార : (గట్టిగా) పో, బైటికి. తీసుకుపో, డాం.

వాడు : (కుర్చీ తీసుకుపోతాడు.)

(మొదట వచ్చినవాడు చేతులకట్టుకుని నిలుచున్నాడు. కారు హోరన్, చాలాసార్లు-“తప్పుకోండి-తప్పుకోండి” అని కేకలు. జగన్నాథం వస్తున్నాడు. గడపదగ్గరుండగానే చేతులకట్టుకున్నవాడు తుమ్మాడు. ప్రక్కన వున్నవాడు టవలు అందించాడు. జగన్నాథం మూత తుడుచుకుంటూ వచ్చాడు.)

(మనిషి బాగా నిమ్మపండులాగా నిగనిగలాడుతున్నాడు. కాయకల్పం చేయించుకున్నవాడిలా వున్నాడు. పేర్వాణి, షూర్వా, ఖద్దరుకోపి యిదీ అతని నేషం.)

జగ : ఏమమ్మా ! ఎలా వున్నావు ?

భార : (ఏమీ జవాబుచెప్పకుండా వాకిలిదాకా వెళ్లి బైటికి అటూ యిటూ చూసి తిరిగివస్తూ, చేతులకట్టుకుని నిల్చున్న అతనితో)

అబ్బాయ్ ! నువ్వు కాస్త అవతలికి వెళ్లు.

(అతను వెళ్ళాడు.)

ఆ పోలీసులెందుకురా అక్కడ ?

జగ : ఏదో వుంటారులే అమ్మా. వచ్చీరాకముందే మొదలు పెట్టావా ? ఇదిగోమ్మా ! ని న్నొక విషయం చివరిసారిగా అడిగిపోదామని వచ్చాను.

భార : నేనూ, నిన్నొకవిషయం చివరిసారి అడుగుదామనే పిలిపించాను.

జగ : అయితే ఢిల్లీకి వస్తావా ?

భార : ఢిల్లీకివచ్చి నే నేం చేసేదిరా ? న న్నే దేశానికి పంపు తావు రాయబారిగా ?

జగ : సరేలేమ్మా ! ఎప్పుడూ నీతో వుండేగోలే ! మా ప్రభుత్వ మన్నా, మేమన్నా నీకు పరిహాసమైపోయింది. అందరి లాగా నువ్వేమన్నా రాజకీయాలు తెలియనిదానివా

దగ్గాయించడానికి ! రాజకీయాలు నీ రక్తంలో యింకి పోయాయి. నువ్వంటూనే వుంటావు, నేను పడుతూనే వుంటాను. కానీ నువ్వు బయల్దేరి వచ్చేయమ్మా ! ఈ బాధలన్నీ నీ కెందుకు ! నలుగురూ నన్నంటున్నారు ఇంత పెద్ద నాయకు డైనాడుగాని కన్నతల్లి కింతటిండి పెట్టలేదని.

భార : నన్నూ అంటున్నారూ, కన్నతల్లి గావుండి కొడుక్కి ఆమాత్రం మంచి చెడ్డా చెప్పలేకుండాపోతూందని.

జగ : ఏమిటమ్మా ఆ మంచి, చెడూ ? ఎవడు నిర్ణయించేది ? ఎవడు ఎవడికి చెప్పేది ? అయినా నీతో వాదించటానికి నాకు తీరిక లేదుగాని.

భార : ఏం, నీ పార్టీవుందా ? డిన్నరుందా ?

జగ : అమ్మా, నువ్వనవసరంగా నన్ను బాధ పెడుతున్నావు. ఇదే యింకొకరంటే బాగా జవాబుచెప్పేవాడిని. నీ కేదో రాజకీయాలు తెలుసుగాని, అందులోవున్న ఊరకతిరుగు శృన్నీ అర్థంకావు. నువ్వింకా సత్యకాలంమనిషిలా ముక్కుకు సూటిగా పోతామంటే వీల్లేదు. దేశభక్తి అని కళ్ళుమూసు కొని నిప్పుల్లో దూకితే ఏం లాభం ?

భార : పోనీలేరా ? మీరు పూలల్లోపడుకుని, మిమ్మల్ని సమ్మోకున్న ప్రజల్ని నిప్పుల్లో దూకించండి.

జగ : సరేలేవే ! నువ్వు చచ్చేదాకా యింతే ! నువ్వు మారవు. మరి నేను వెళ్ళొస్తా.

(ఇంతలో ఒకడు వచ్చాడు.)

వాడు : పోగ్రాం సరిగ్గా ఆరుగంటలకని మునసబుగారు చెప్పి
రమ్మన్నారయ్యా.

భార : ఏం పోగ్రాం నాయనా !

వాడు : విజయలక్ష్మీకాఫీక్లబ్ ప్రారంభోత్సవం అమ్మా.

భార : ఉహూ ! చాల ఘనకార్యమే. (అంటూ చురుగ్గా చూచింది
జగన్నాథంపైపు)

జగ : (నచ్చినవాడితో) వెళ్ళి చెప్పవోయ్ వస్తున్నామని.

(వాడు వెళ్ళాడు) ఊ, చెప్పమ్మా ఏమిటో !

(అంటూ ఇటూ, అటూ యిల్లంతా కలయచూచి స్టూలుమీద వున్న
విగ్రహాన్ని క్రిందకుదింపి కూర్చున్నాడు, ఆ స్టూలుమీద.)

భార : (చాలా నిశితంగా చూస్తుంది.)

జగ : చెప్పవే !

భార : (పలకలేదు. అలాగే చూస్తుంది.)

జగ : (ఆ మాపులకు మాడిపోయాడు. తను చేసినపని గుర్తించాడు. సర్దు
కుంటూ లేచాడు.) కానీయమ్మా చెప్పుమరి !

భార : మనవంశం ఎట్లావుండేదో, ఇప్పుడెట్లా అయిందో, ఎందు
కిలా అయిందో నీకు జ్ఞాపక ముందా ?

జగ : బాగా జ్ఞాపకముందమ్మా.

భార : ఒకసారి గాంధీమహాత్ముడు మనయింట్లో విడిచిచేశాడు.

అప్పుడు నువ్వు ఆయన్ను "తాతా ఒక్కసారి నవ్వు" అని

అడిగావు. పది రూపాయలు యిస్తే నవ్వుతా నన్నాడు.

చేతిలోమురుగులు తీసి యిచ్చేశావు. నిన్నాయన ఆశీర్వ

దించారు, ఏమని ఆశీర్వదించారో గుర్తుందా ?

జగ : లేకేమమ్మా; ఇదంతా ఆయన ఆశీర్వాదమేగా ?

భార : హూ! మీ అన్నయ్య సత్యాగ్రహంలో తుపాకికి గుండె చూపాడు. పోలీసులు కాల్చేశారు. ప్రాణాలు వదుల్తూ నీతో, నాతో ఏమిచెప్పాడో గుర్తువుందా ?

జగ : ఇప్పుడదంతా ఎందుకమ్మా.

భార : ఎందుకోకాదు. భవిష్యత్ కు మంచి బాట వేసుకోవా లంటే, గతం జ్ఞాపక ముండాలి. శ్రీ వేమన గ్రంథాలయం.

జగ : ఆ కాలాలు వేరమ్మా ! శ్రీ వేమన గ్రంథాలయం. (కృష్ణజిల్లా.)

భార : కాలంలో ఏముందిరా ? మతులు చెడి మనం మారాం గానీ, కాలం అలాగేవుంది. మంచికెప్పుడూ కాలం వుందిరా.

జగ : అదంతా వట్టి పిచ్చిమాటలమ్మా. అంతర్జాతీయంగా పరిస్థితులు అల్లకల్లోలమైపోతున్నాయి. ప్రపంచమంతా ఒక మహాప్రవాహంగా ఎక్కడికో కొట్టుకొనిపోతోంది. ఈ మహాప్రవాహంలో మన మెంత ? మొన్న మొన్న పుట్టిన వాళ్ళం. ఆ ప్రవాహాన్ని ఎదురీడటమంటే కాసిపని. ఊరికే ఇక్కడ కూర్చొని కబుర్లు చెప్పినట్లుకాదు. ఒక్కొక్క సమస్య కొండలా నెత్తినపడుతూంటే తప్పించుకుని పూపిరితిప్పుకునేటప్పటికి తలప్రాణం తోకకొస్తూంది. ఓర్వలేనివెధవలు.

భార : జగ్గు, (క్షణం నిశ్చలం) చేతలుమాని మాటలునేర్చారురా మీరంతా. అందుకే మహాత్ము డానాడు స్వరాజ్యం రాగానే అన్నాడు, ఇక కాంగ్రెసును రద్దుచేయ్యండి అని. ఆయనకు బాగా తెలుసు. మనం ఆందోళన చేయటానికి

అలవాటుపడ్డాంగని పరిపాలనకు పనికిరామని.....
 అదికాదురా, మిమ్మల్ని ప్రజలు ఎన్నుకున్నది అంతర్జాతీయ
 పరిస్థితుల్లోపడి కొట్టుకోటానికా! ఇప్పుడు నువ్వు ఆ
 జోగయ్యకొంపలో దిగటానికీ, మాలవాళ్ళు చచ్చిచెడి
 సాగుచేసుకున్న భూముల్ని మీలో మీరు పంచుకో
 టానికీ, ముత్యాలయ్యకు మీ మద్దతుయిచ్చి వాళ్ళకు
 నిలువ నీడలేకుండా చేయటానికీ అంతర్జాతీయ పరిస్థితులురా
 కారణం?

జగ్గ : ఎవరు చెప్పారు నీ కిదంతా ?

భార : ఒకరు చెప్పాలా! నీ అంతరాత్మను అడగరా చెప్తుంది.
 బాపూజీ పవిత్రంగా ప్రవేశపెట్టిన యీ ఖద్దరులో దొంగలు
 దాక్కున్నారూరా యీనాడు.

జగ్గ : అమ్మా! (వెళ్ళబోతున్నాడు)

భార : (అతని చేతులు పుచ్చుకుని) నామాట వినరా. వద్దురా మన
 కీక్షుద్రం. సంస్థానంలాంటి సంసారం చితికిపోతూంటే సహిం
 చాను. మన యింట్లో నౌకరుగావుండి పోలీసులో చేరిన
 వెంకడు దేవుడిలాంటి మీ నాన్నను బూటుకాల్లో తన్ను
 తుంటే చూస్తూ భరించాను. కాంగ్రెస్ వాడైతేగాని నా
 అల్లుడు కావటానికి వీల్లేదని పెద్దపెద్ద సంబంధాలను మీ
 నాన్న కాలదంతూంటే గర్పించాను. చివరికి చెల్లెమ్మ
 విధవైంది. ఆ కష్టంతోనే అదీ కన్ను మూసింది. ఇప్పుడీగతి
 పట్టింది. చింతలేదు. నువ్వుంత పెద్దపదవికివస్తే ఓర్వలేని
 తనమా నాకు? కన్నతల్లిని నేను సంకోషించవలసినదాన్ని

కదరా! కానీ బాధపడుతున్నాను దేవుడు నన్నెందు కింకా బతకనిచ్చాడని. నాబాధ నీకు తెలియదురా తండ్రి. ఎంతమందిరా? ఎన్నికోట్లమంది ప్రాణాలు యిచ్చి పెంచుకొచ్చానీ కాంగ్రెసును? పోతూందిరా నాయనా, నాశనమైపోతూందిరా. ఏడుస్తుంది. (ఏడుస్తుంది)

జగ : (కరిగిపోయాడు) అమ్మా, యిప్పుడు నన్నేం చేయమంటా వమ్మా! రాజీనామా యివ్వమంటావా?

భార : రాజీనామా యిస్తే చేసినపాపం ఎట్లా పోతుందిరా? వెళ్ళండి. ప్రజల దగ్గరికెళ్ళి, మీరు చేసిన పాపాల్ని ఒప్పు కుని, లెంపలు వేసుకోండి. ఈ పాపం యిట్లాగే పెరిగిందా, ప్రజలు మిమ్మల్ని తుమించరు. మీర క్తం కళ్ళ చూస్తారా వాళ్ళు.

జగ : అమ్మా! మరీ అఘాయిత్యం చేస్తున్నావు. అదంతా ఏమీ వీలులేదు. ప్రజల దగ్గరకెళ్ళి తుమాపణలు కోరు కోవటం ఎన్నటికీ జరగదు. అలా జరిగితే ఏమవుతుందో తెలుసా! ప్రభుత్వం పడిపోతుంది. కాంగ్రెస్ నామరూపా లేకుండా పోతుంది.

భార : ఇంకా ఎక్కడుందిరా కాంగ్రెస్. కాంగ్రెస్నే కనుక వుంటే, యీ అడ్డమైనవాళ్ల కాళ్ళూ పట్టుకుని కలుపుకోవలసిన కర్మేమొచ్చిందిరా. నిజాయితీవున్న ఒకరిద్దరూ రాజీనామా లెండుకిస్తారా! ఇంకా సిగ్గులేక 'కాంగ్రెస్, కాంగ్రెస్' అని ఒకశవాన్ని చూపి బెదరిస్తున్నారా, మీ బతుకు చెడ !

జగ : అమ్మా, యీ రాజకీయాల్లో నువ్వు రక్తపాశాన్ని కూడా తొగ తొంచుకుంటున్నావు.

భార : అదికాదురా. నిన్నాశీర్వాదించాల్సిన . తల్లిని ఆర్థిస్తున్నాను. మన వంశంలో ఒక దేశద్రోహి పుట్టాడన్న అపకీర్తి తీసుకురాకురా. మన కీ పదవులు వద్దు; ఇట్లాగే పస్తులుండి చస్తాం కావాలంటే...వద్దురా.

జగ : అమ్మా ! చివరిసారి చెప్తున్నాను. నువ్వు రాజకీయాల్లో తల దూర్చుకుండా వచ్చేట్లుంటే రా ! లేకపోతే నీకూ, నాకూ ఏమీ సంబంధంవుండదు. నీ ముఖం చూడాల్సిన అవసరంకూడా వుండదు. (వెళ్తున్నాను.)

భార : (చేయిపట్టుకుని అపించి) ఆగు ! పిచ్చయ్యచు ఎందుకు చంపించావో చెప్పి వెళ్ళు.

జగ : చెప్పటానికి వీలేదు.

భార : చెప్తావా, లేదా ?

జగ : నువ్వెవరు నన్నడగటానికి ?

భార : నేనా నీ కన్న తల్లిని.

జగ : నువ్వు నా తల్లివీ కావు. నేను నీ కొడుకునూ కాదు.

భార : ఆ , అంతదూరం వచ్చావా ? అయితే నేను భారతదేశ ప్రజల్లో ఒక తెను. అడుగుతున్నాను. కాశ్యమీదపడి ఒప్పుకో తప్పను.

జగ : ఒప్పుకోటంగాదు. అటువంటి పిచ్చయ్యలు వెయ్యి మందినయినా చంపుతాం. ప్రభుత్వానికి ఎదురుతిరిగిన వాళ్ళు ఎవరినైనా సరే సహించం, చంపుతాం.

భార : చంపుతారా ? నే నెదురుతిరుగుతున్నాను. చంపరా, చంపు.

జగ : అమ్మా ! నిన్నెవరు రెచ్చగొట్టారో నాకు తెలుసు.
వాళ్ల నేంచేయాలోకూడా నాకు బాగా తెలుసు.
సుబ్బన్నా, (సుబ్బన్న వచ్చాడు) ముఖాను పోలీసుల్ని పిలి
పించు. మాలగూడానికి కాపలాపెట్టించు.

సుబ్బన్న : అవన్నీ ఎప్పుడో చేసేశామయ్యా ! ఈసారికి చాలా
దూరం అయిపోయివుంటుంది. శ్రీ దేవన గ్రంథాలయం.

భార : ఆ!!

తేలపోయింది. (కృష్ణా జిల్లా.)

జగ : (నవ్వాడు.)

(ఇంతలో వాకిటినుంచి 4, 5 గురు స్త్రీలు పిల్లల్ని చంకనవేసుకుని,
కంగారుగా వరుస్తూ, రక్తసిక్త వస్త్రాలతో “భారతమ్మా భారతమ్మా”
అని అరుస్తూ వచ్చారు.)

స్త్రీలు : భారతమ్మా, భారతమ్మా ! అయిపోయింది. అంతా
అయిపోయిందమ్మా. మాగూడెం అంతా మసి అయిపోతా
వుందమ్మా. రండమ్మా. మీరన్నవచ్చి రచ్చించండి.

భార : ఏమిటి యీ గాయాలు ? ఈ రక్తం అంతా ఏమిటే ?

స్త్రీలు : పోలీసులకు వచ్చిపడ్డారు. కనబడ్డోళ్ళను కనబడ్డట్టు
తల పగలగొడతూండారమ్మా.

భార : ఆ!!

స్త్రీలు : కన్నా మిన్నా కానకుండా పైబడుతుండారు.
మొగాళ్ళను దిస మొలల్తో వూరేగింపుచేసి గాంధీ యిగ్రహం
కాడ నిలబెట్టి కొడుతుండారు. ఆడోళ్ళనూ యిడిసి
పెట్టులేరు. రాచ్చసుల్లాగా గుడిసెల్లో దూరి మూలనున్న
ముసలమ్మల్నికూడా లాగి బై తేస్తున్నారమ్మా. సూస్తే
ఎంత కాడికన్నా ఎళ్ళేట్టుంది.

భార : పూళ్లో అందరూ ఏమయ్యారే ?

స్త్రీలు : ఒక్కడూ నోరు మెదపలూ. సూస్తూ లిలబడుతుందారు గానీ! రండమ్మా మీరన్నారండి. మీరొచ్చి అడ్డంనిలిస్తే ఆ ఆగం ఆగుతుందేమో రండి. రండమ్మా.

స్త్రీలు : తల్లీ ! మా మానం కాపాడమ్మా.

జగ : (విరగబడి నవ్వాడు)

భార : (వణికిపోయింది కోపముతో) చండాలుడా ! ముయ్ నోర్.

సిగ్గులేకుండా నవ్వుతున్నావా ? ప్రజా విశ్వాసం పోగొట్టుకుని చివరి కీట్టాంటి పాడుపనులకు దిగారా ? ప్రజల కీనాడు ఆలోచించుకునే శక్తి కలిగిందిరా ! నార్జన్యంతో హింసించి భయపెట్టి, ఒక్క ఓటుకూడా వేయించుకోలేరా ! బాగ్రత్త !

జగ : ప్రాణాలు తీసేనా వేయించుకుంటాం !

భార : ప్రాణాలు తీస్తారా ? ఎలా తీస్తారో చూస్తాను. పదండి, నేనొస్తున్నాను. మీరు పదండి. (మూలనున్న కర్ర తీసుకుంది. వాళ్ళు కదిలారు. భారతన్ము గబగబా వెళ్తుంది) .

జగ : (ఆసెను ఆపాడు) అమ్మా ఎక్కడికి ?

భార : మీ దౌర్జన్యానికి సమాధి కట్టటానికి ?

జగ : వెళ్ళి ఏంచేస్తావ్ ! పోలీసులతో యుద్ధం జేస్తావా ?

భార : చేస్తానురా. ధర్మయుద్ధం చేస్తాను. ఈ రక్తంలో ఇంకా నైతికబలం వుందిరా. దేశాభిమానం, ప్రజాభిమానం యింకా చావలేదురా ఈ దేశంలో. ఒకనాడు తెల్లవాళ్ళ మీద యుద్ధం. ఈనాడు తెల్లటోపీలమీద యుద్ధం !

జగ : ఆ ! చెయ్యాల్సిందే యుద్ధం. అక్కడ బదులుచెప్పాల్సింది మాటలుక్కాదు తుపాకీ తోటాలకు.

భార : దౌర్భాగ్యుడా ! సత్యాగ్రహంతో జీవంపోసుకున్న మీరు తుపాకీకి ఎంత విలువిస్తున్నారరా ? లే అడ్డం !

జగ : అమ్మా, నువ్వెళ్ళటానికి వీలులేదు.

భార : ఒరే, జగ్గూ !

జగ : అమ్మా, ఇక్కడనుంచి కదిలావా ?

భార : ఏం చేస్తావురా ?

జగ : ఏం చేస్తానా ? (చేయెత్తుతాడు)

భార : (అమ్మగే చూచింది)

జగ : (ఆగాడు)

భార : కొట్టలేకపోయావే ? కొట్టరా కొట్టు.

జగ : వెళ్ళావా ? కొట్టటం కాదు, చస్తావు.

భార : చస్తానురా ! నీలాంటి వెధవకు తల్లిగా బతికండటం కన్నా, ప్రజలకోసం ప్రాణాలిస్తానురా. (పోబోతూంది)

(బైట గోల - కేకలు, ఏడ్పులు)

జగ : అమ్మా ! (విసిరి కొట్టాడు. భారతమ్మ ఒక మూలగాపోయిపడింది. అక్కడేవున్న కత్తిపీటమీద చేతులు పడ్డాయి.) నోరుమూసుకుని

పడివుండు. పిచ్చి పిచ్చి వేషాలు వేశావా ? ఇంతవరకు

కన్నకల్లిఅన్న మర్యాద చూపించాను. ఇక అదీ వుండదు.

గౌరవంకొద్దీ వూరుకుంటే మరీ నెత్తికెక్కి పోతున్నావు.

ఏమిటి నీ అధికారం? అహింసట, అహింస! ఏరీ నీ అహింసా

ప్రజారాజ్యము నిలిపిందీ !

నిజాయితీగా సజాతియముగా

ధ్వజారోహణం చేసిందీ !

(పాట, పాటతోపాటు ప్రజా ప్రవాహం తోసుకొస్తుంటే మంత్ర
వణికిపోయాడు. గబగబ గాభరాగా కాలికి బుద్ధి చెప్పాడు.)

[తె ర]

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయం

తేలనూరు* (చిత్తూరు)

BCI

1. The first of the three

is the

Anthyarpana

BC

Price: 0-4-0

నాటకాలు

భూమికోసం

రచన : సుంకర సత్యనారాయణ

128 పేజీలు

వెల : 1-4-0

★

పెత్తందారు

రచన : కోడూరు అచ్చయ్య

100 పేజీలు

వెల : 1-0-0

★

పోతుగడ్డ

రచన : వాసిరెడ్డి భాస్కరరావు

116 పేజీలు

వెల : 1-8-0

ప్రతులకు

విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం,
విజయవాడ-2.

మనసు ఫౌండేషన్
పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం పంఖ్య	TPLA/02B/03
పుస్తకం పేరు	Go Open రీవల
తారీఖు	25/10/24
మొదట అర్థం	YES
వెనుక అర్థం	YES
మొత్తం పేజీలు	45
విద్య సైతం పేజీలు	NO
భాగం పేజీలు	CL, BCL, 6, 8
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	thasini
పేజీలు విడదీసినది	nandini
స్కాన్ చేసినది	prathyusha
పరీక్ష చేసినది	SANDHYA
పేజీలు పరిశీలించినది	
లైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
స్కాన్ చేయబడినది	NO
తప్పులు	NO
పరిస్థితి	good